

			роботи, вміння вести професійну комунікацію, професійно значні якості, розвиває здібності до ведення діалогу культур.
--	--	--	---

Висновки. Отже, ми вважаємо, що одним з головних шляхів подолання кризи сучасної вищої технічної освіти є підвищення ефективності гуманітарної підготовки конкурентно-спроможних спеціалістів, соціально захищених якістю та професійними можливостями своєї освіти, а також особистісно підготованих до роботи в умовах, які постійно змінюються.

Гуманітаризація та гуманізація як новітній напрямок роботи технічних вузів не без труднощів упроваджується до життя. Не тільки технократизм є перешкодою на його шляху, але й жорсткі рамки організації учбового процесу, його слабка матеріально-технічна база. Проте, формування високої гуманітарної культури майбутніх спеціалістів є велінням часу.

Література

1. Горбунов В., Ефремов Л. Гуманитаризация инженерного образования: методологические аспекты самостоятельной учебной деятельности // Вестник Высшей школы: Alma Mater, 1999. - № 9. – С. 34-38.
2. Дичковський С.І. Критерії ефективності культурологічної підготовки майбутніх інженерів за дистанційною формою навчання // Гуманитарные науки, 2006. – № 1. – С. 57.
3. Кремень В.Г. Новий етап модернізації вищої освіти // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць: у 2 ч. – Ч. – Харків: НТУ, ХПІ, 2002. – С. 3-6.
4. Інженер ХХІ століття: особистість і професіонал в світі гуманізації та гуманітаризації вищої технічної освіти // За ред.. Добрускіна М.Є.: Монографія. – Х.: «Рубікон», 1999. – 512 с.

УДК 37.1.057

Федоренко Ю.П.

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЄЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Зростаючий інтерес до іноземної мови як навчальної дисципліни в сучасному суспільстві, яке прагне до встановлення міжнародних контактів в різних сферах діяльності людини сприяє підвищенню ролі професійної спрямованості в процесі навчання іноземних мов в педагогічному вузі про, що піде мова у даній статті

Виникає необхідність формувати у навчальному процесі багатомовну особистість, що увібрала в себе цінності своєї рідної та іншомовної культур і яка є готовою до міжкультурної комунікації. На сучасному етапі вирішального значення набуває той факт, що майбутній вчитель повинен володіти іноземною мовою як засобом міжкультурної комунікації, що передбачає необхідність формування у нього лінгвокраїнознавчої компетенції, що є невід'ємною частиною професійної комунікативної компетенції вчителя іноземної мови. Вважаємо, що компетентність – це складне особистісне утворення, що складається зі знань, умінь і навичок, які дозволяють особистості ефективно функціонувати в певній діяльності. Компетенція – це знання, вміння та навички з галузей лінгвістики (мовна компетенція, мовленнєва компетенція, соціокультурна та соціолінгвістична компетенції, стратегічна та дискурсивна компетенції).

Комунікативна здатність людини ґрунтується на таких компетенціях:

- мовленнєва (розуміння, говоріння, письмо);
- мовна (знання фонетики, графіки, орфографії, лексики, граматики);

- дискурсивна (комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей-зразків);
- соціокультурна та соціолінгвістична (знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні іншомовні соціокультурні і соціолінгвістичні реалії);
- стратегічна (розвиток здатності учнів до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися, слухати, розуміти інших, адекватної оцінки та самооцінки).

Соціокультурна та соціолінгвістична компетенції (*sociocultural and sociolinguistic competence*) – це знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні іншомовні соціокультурні і соціолінгвістичні реалії. В свою чергу, соціокультурну компетенцію можна розділити на країнознавчу компетенцію, тобто знання про культуру країни, мова якої вивчається (знання історії, географії, економіки, державного устрою, традицій) та лінгвокраїнознавчу компетенцію. Лінгвокраїнознавча компетенція передбачає володіння майбутніми вчителями особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування. Іншими словами, сформованість у студентів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дозволяє асоціювати з мовною одиницею ту ж інформацію, що і носій мови, і досягти у такий спосіб повноцінної комунікації.

Визнання ідей щодо вивчення мови і культури призвело до широкого зацікавлення навчальною дисципліною “Країнознавство” та “Лінгвокраїнознавство”. Предметом країнознавства стали відомості про природу, географічне положення країни, мова якої вивчається, її населення, господарство, політику, історію і культуру. Уточнимо, що країнознавство часто викладається рідною мовою. Акцент робиться на засвоєння студентами історичних, географічних і інших фактів.

В основу міжкультурної комунікації покладена ідея взаємодії і взаємовпливу культур при збереженні самобутності кожного культурного комуніканта. В процесі міжкультурного спілкування формується нова мовна особистість – активний посередник між культурами. При здійсненні міжкультурної комунікації великого значення набувають фонові знання. При цьому потрібно відмітити, що фонові знання сучасних студентів невеликі. Головне джерело відомостей для них сьогодні - телевізор і комп'ютер. Виникає парадоксальна ситуація: при доступності інформаційних джерел молодь не знає багато з того, без чого культурна людина не може існувати. Лінгвокраєзнавчі знання тісно пов'язані з фоновими знаннями. Наприклад, “Kennedy” не просто ім'я, а й цикл американської історії. При звучанні цього слова в асоціативному ряді пам'яті гарно інформованого комуніканта виникають і “клан Кеннеді”, з якого вийшли декілька претендентів на Білий Дім, і “карибський кризи”, і привабливі зображення найкрасивіших жінок - Жаклін Кеннеді і Мерелін Монро. Але, на жаль, для багатьох сучасних студентів “Kennedy” не більше ніж поєднання фонем - їхні фонові знання не асоціюють це ім'я ані з ким і ані з чим. В цьому зв'язку американські вчені говорять про так названу «нову безграмотність», до якої схильні все більше число молодих американців. Потрібно визнати, що і серед майбутніх фахівців відсоток “безграмотних” з кожним роком росте.

При реалізації міжкультурних контактів важливо враховувати ступінь міжкультурної компетентності партнера по діалогу. Виділяють шість рівнів володіння іноземною мовою: 1) *Breakthrough* (інтродуктивний рівень). Він відповідає тому, що Уілкінс (Wilkins) у своїй праці 1978 року назвав „Формальним володінням”, а Трім (Trim) у тій самій публікації – „Introductory” (“Відкриття”); 2) *Waystage* (середній рівень або „виживання”), який відображає специфікацію змісту Ради Європи; 3) *Threshold* (рубіжний рівень), який також відбиває специфіку змісту Ради Європи; 4) *Vantage* (просунутий рівень), який відображає третю специфікацію змісту Ради Європи. Цей рівень визначено Уілкінсом як “Обмежена операційна компетенція”, а Трімом як “адекватна реакція в поточних ситуаціях”; 5) *Effective Operational Proficiency* (ефективна операційна компетенція або автономний рівень), названий Трімом „Ефективним

володінням/компетенцією” та Уілкінсом “Адекватною операційною компетенцією”. Він представляє просунутий рівень компетенції, бажаний для більш складних видів роботи та навчальних завдань; 6) *Mastery* (Трім: “глобальне володіння”; Уілкінс “глобальна операційна компетенція”). В свою чергу, виділяють чотири рівні міжкультурної компетентності: “рівень виживання”; “рівень входження в іншомовну культуру”, що передбачає достатньо стійкі і глибокі знання лінгвокраєзнавчого характеру; “рівень привласнення”, коли представник іншомовної культури починає усвідомлювати культуру різних країн; і “рівень злиття первинної і вторинної мовної особистості”. В процесі вивчення курсу лінгвокраїнознавства найбільш вірогідним і бажаним є досягнення студентом другого рівня міжкультурної компетенції.

Оскільки культура тісно пов'язана з національним менталітетом, національною самоідентифікацією її носія, то при акті міжкультурної комунікації завжди присутнє співставлення національних культур як на свідомому, так і на підсвідомому рівнях. Принаймні, це твердження є справедливим на першому і другому рівнях компетенції.

На сучасному етапі більш перспективним представляється підхід, коли оволодіння іншомовною культурою відбувається засобами іноземної мови і в процесі її вивчення. В цьому випадку студенти не просто пасивно засвоюють певні відомості про країну мови, що вивчається, а активно беруть участь в процесі пізнання реалій країни, розвиваючись як суб'єкти діалогу культур. У такому підході безпосередньо через використання іноземної мови студенти опановують вербальними і невербальними моделями поведінки, загально визнаними в іншій лінгвокультурній спільноті, усвідомлюють національно-специфічні особливості сприйняття світу носіями мови, що в цілому призводить до формування умінь міжкультурного спілкування. Першу спробу визначити специфічні особливості процесу інтегрованого вивчення мови і культури у вітчизняній науці зробили Є.М. Верещагін і В.Г. Костомаров, розробивши основні положення лінгвокраїнознавчого підходу до вивчення мов [1]. Становлення і розвиток лінгвокраїнознавства зіграло важливу роль не тільки в методиці викладання російської мови іноземцям, але і послужило поштовхом для розвитку в цьому напрямі методики викладання іноземних мов. Це знайшло відображення й у переосмисленні цілей навчання іноземної мови, оновленні змісту навчання, невід'ємною частиною якого став культурний компонент. Лінгвокраїнознавчий підхід дозволив віддзеркалити національну культуру в мовних одиницях, в методичних цілях і створити нові практичні матеріали для викладання іноземної мови. Всі вони спрямовані на досягнення однієї мети – підготувати майбутніх фахівців до повноцінної міжкультурної комунікації засобами лінгвістичних, соціокультурних, культурознавчих і лінгводидактичних знань і вмінь.

З метою формування та вдосконалення лінгвокраїнознавчої компетенції вчителя іноземної мови важливим є вивчення і врахування в навчальному процесі особливостей національно-специфічного сприйняття світу, особливостей національних характерів носіїв мови, що проявляються в їх вербальній і невербальній поведінці і можуть призвести до порушення комунікації в ситуаціях міжкультурного спілкування. Культурні традиції України і Великобританії мають між собою багато загального, оскільки знаходяться в рамках європейської цивілізації і їх зв'язують політичні, економічні і культурні відносини.

Навчання іноземної мови відбувається в специфічних умовах взаємодії двох мов і культур, що дозволяє говорити про явища полілінгвізму і полікультуризму. Під полілінгвізмом розуміють «здатність людини використовувати дві й більш мови як засіб комунікації в більшості ситуацій і здатність переключатися з однієї мови на іншу у разі необхідності», полікультуризм представляє собою «здатність людини діяти відповідно до норм і правил, встановленими у певній культурній спільноті, і здатність переключатися на інші моделі поведінки у разі необхідності» [3]. Виходячи з того, що засвоєння іноземної мови і культури відбувається в умовах полілінгвізму і полікультуризму, потрібно чекати інтерференції різних картин світу й змішування моделей поведінки в ситуаціях міжкультурної комунікації. В навчальному процесі виникає необхідність в

прогнозуванні вірогідних помилок мовної і немовної поведінки студентів і розробці спеціальних прийомів, що формують у студентів механізм переключення з однієї моделі поведінки на іншу.

Як зазначає Ю.Н. Караулов, 1987, процес формування лінгвокраїнознавчої компетенції включає:

1) формування у студентів певного запасу фонових знань, що складають основу міжкультурного спілкування;

2) оволодіння студентами визначеним лінгвокраїнознавчим мінімумом, тобто лексичними одиницями, в яких вербалізуються іншокультурні концепти;

3) оволодіння студентами певними вербальними і невербальними моделями поведінки в ситуаціях міжкультурної комунікації [2].

Основу лінгвокраєзнавчої компетенції вчителя іноземної мови складають фонові знання. Структура фонових знань у навчальному процесі складається з: а) інформаційної культури (історичних, географічних, економічних фактів, інформації про соціальні інститути, відомостей про повсякденне життя і т. ін.); б) культурних цінностей (літератури, живопису, кіно, театру, засобів масової інформації і т. ін.); в) поведінкової культури (норм вербального і невербального спілкування, загальноприйнятій в кожній лінгвокультурній спільноті).

Під професійно спрямованим формуванням лінгвокраїнознавчої компетенції у педагогічних закладах освіти розуміється:

1) формування в ході професійно орієнтованого вивчення мови комплексу лінгвокраїнознавчих знань, умінь і навиків як невід'ємної частини комунікативної компетенції неавтентичної мовно-культурної особистості в ситуаціях міжкультурного спілкування;

2) формування професійно-педагогічних лінгвокраїнознавчих умінь, що забезпечують вчителю можливість навчати іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування.

Під лінгвокраїнознавчою компетенцією учителя іноземної мови ми розуміємо комплекс специфічних лінгвокраїнознавчих знань, умінь і навиків, що забезпечують повноцінну комунікацію в ситуаціях міжкультурного спілкування, а також комплекс професійно-педагогічних умінь, що дозволяють вчителю найбільш ефективно навчати іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації.

Основною для організації професійно спрямованого навчання іноземної мови в педагогічному вузі функціональна структура педагогічної діяльності вчителя іноземної мови. Так, комунікативно-навчальна функція забезпечується наступними лінгвокраїнознавчими вміннями: 1) орієнтувати студентів щодо зв'язку між мовою і культурою країни мова, якої вивчається, особливостями прояву національної специфіки в соціокультурній поведінці її представників; 2) орієнтувати студентів щодо рис схожості і відмінності в культурах рідної і країни, мова якої вивчається; 3) створити засобами іноземної мови внутрішньої потреби у студентів користуватися іноземною мовою як засобом спілкування в ситуаціях опосередкованої і безпосередньої міжкультурної комунікації: а) шляхом включення автентичних матеріалів (текстів, віршів, пісень, відеоматеріалів і т. ін.) в процес вивчення іноземної мови; б) шляхом використання активних форм навчання (проблемних завдань, рольових ігор соціокультурного спрямування), що сприяють більш ефективному засвоєнню особливостей іншомовної культури; в) шляхом залучення тих, хто вчиться до участі в різних видах позакласної роботи (лінгвокраїнознавчі вікторини і конкурси, листування із зарубіжним другом і т. ін.).

Виходячи із специфіки умов навчання іноземної мови і завдань соціокультурного спрямування навчального процесу, виділимо основні принципи, на яких базується організація процесу навчання в педагогічному вузі: 1) культурно-країнознавча спрямованість; 2) професійна спрямованість навчального процесу; 3) комунікативна

спрямованість; 4) особистісно-діяльнісне спрямування навчання, 7) інтенсивна інтелектуалізація навчальної діяльності студентів; 8) інтенсифікація процесу навчання.

Тож, студентам, а особливо майбутнім фахівцям з іноземної мови, які вивчають і мову, і культуру і лінгвокраєзнавчі реалії представників іншомовного соціуму необхідно створювати єдиний простір, в якому вони розвиваються, навчаються і спілкуються.

Література

1. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: М.: Просвещение, 1973.- 216с.
2. Караулов Ю.Н. Работа по развитию речи учащихся в свете теории речевой деятельности, 1987. –142с.
3. E.Oksaar Communicating in your World, 1992. 48p.

УДК 378.147:004

Яциніна Н.О.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

В умовах активного впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес особливо гостро постає проблема підготовки майбутніх учителів освітнього закладу до використання інформаційних, комунікаційних та Інтернет-технологій у власній професійній діяльності.

На шляху її вирішення ми стикаємося із проблемами економічного, організаційного, педагогічного, методичного та психологічного характеру. Сучасні інформаційні ресурси допомагають майбутньому вчителю по-новому побудувати свою професійну діяльність. Значно менше усвідомлена проблема формування у майбутніх учителів набору професійних компетенцій, які необхідні для ефективної роботи в новітніх умовах.

Сутність, зокрема інформаційної компетенції майбутнього педагога, її визначальних складових є предметом сучасних спеціальних досліджень Н. Баловсяк, І. Васильєвої, Д. Галусян, О. Дахіна, Ю. Дорошенко, В. Дуднікова, Л. Зав'ялової, І. Злотнікової, О. Іванової, С. Коврової, М. Корпусової, Н. Насирової, А. Оробінського, О. Федорчук, Л. Фішман, А. Хуторського та ін.

Проблеми побудови системи підготовки вчителів до використання інформаційних технологій розглядаються у працях М. І. Жалдака, Н.В. Молоткова, Н.Д. Солопової, С. А. Ракова та ін. Загальноосвітні, професійно-прикладні аспекти навчання інформатики в педагогічному вищому навчальному закладі висвітлюються в дослідженнях А. А. Абдукадірова, А. Л. Денисової, С. І. Машбиця, Є. І. Кузнєцова та ін.

Постановка завдання. Майбутній учитель повинен бути готовий повноцінно реалізувати основні ідеї компетентнісного підходу, закладені в змісті освіти:

- розуміти та усвідомлювати сутність змін, що відбуваються, у змісті навчання та способах діяльності учнів;
- володіти ключовими компетенціями в галузі інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій;
- бути готовим використовувати апарат інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій у своїй педагогічній діяльності (мати базову професійну інформаційно-технологічну компетенцію);
- бути готовим до формування інформаційно-технологічної компетенції учнів у процесі навчання різним предметам (мати спеціальну професійну інформаційно-технологічну компетенцію).

Нами розроблено педагогічну модель формування інформаційно-технологічної компетенції майбутнього вчителя в умовах інформатизації освітнього процесу, що